

Istenlátásról és világszemléletről

Azt embert rendes körülmények között elbűvöli és rabul ejti a nálánál magasabb létélménybeli fokozattal rendelkező valóságok szemlélete. Az általános, hétköznapiként leírható tapasztalatokon túlonnan tetten érhető élmények a maguk sajátos és sajátos természetükből fakadóan emlékeztetnek, és önnön transzcendenciájának elvitathatatlan mivoltáról tanúskodnak az ember számára, természetesen persze annyiban, amennyiben az ember önnönmagát valóban a szó hagyományos értelmében elképzelt és felfogott emberként képes megragadni. A biológiai értelemben értendő emberség, tehát általánosságban az emberi fajba való tartozás ugyanis csak akkor esik egybe az emberi lét tradicionális értelemben felvetett sajátos esszenciájával, amennyiben az adott személy önmagát a maga elvitathatatlan transzcendenciájában képes megragadni és megfogalmazni, azaz saját magának lényegét Istenben képes szemlélni.

A teremtett és megnyilvánuló valóságoknak sorában az emberi létfokozat sajátos privilégiumaként ragadható meg, hogy önmagát felismerni, megismerni és megvalósítani képes az Istenben, azaz önmagát egy relatíve bukott, és olykor reményteljesnek aligha tekinthető kiinduló állapotból a különféle bölcsesség-hagyományok tanításai és gyakorlatai nyomán az Istenhez visszavezetheti. Embernek lenni, és valóban emberként élni azt jelenti, hogy Istentől adatott küldetésünket és feladatunkat szabadon felvállaljuk, és a felvállalás gesztusának megtételét követően életünket ezen egyetlen és egyedüli tengelypontban rögzítjük, mindennemű egyébként elképzelhető feladatainkat pedig csakis és kizárólag ennek fényében fogalmazzuk meg és szemléljük. A mai kor emberét általános kizuhantság és szétziláltság jellemzi, és ennek a fajta kifordult állapotnak tulajdonítható, hogy voltaképpen minden mással hajlandó foglalkozni, csakis és kizárólag azzal nem, ami valójában a feladata lenne. Szinte leküzdhetetlen csáberőt jelentenek számára a különféle, lényegüket szemlélve a materiális síkot aligha meghaladó természettel rendelkező javak, és a legtöbbször közülünk olyannyira fogságában találjuk magunkat a hétköznapi életnek, hogy gyakorlatilag képtelenek mutatkozunk elképzelni önmagunk számára bármi mást, mint a nyereség-veszteség, szerzés-hoppon maradás, sikeresség-kudarcvallás, elismertség-balekság, valamint az önérvényesítés-"lúzerség" tengelyeken való folyamatos ön-pozicionálás végtelenségbe nyúló szélmalomharcai.

A legtöbb ember gyakorlatilag képtelen saját magát másképpen megragadni, mint a tisztán materiális dimenziók keretein belül megnyilvánuló, szigorúan a biológiai individuum szintjén megragadható élet-szerűség. Az emberiséget, mint pusztá fajt szemléli, saját lényét pedig képes és hajlandó közönséges egyedként az egyedek sorában elképzelni. Jellegzetesen előálló kortünet, amennyiben az önmagukat elképesztő arroganciával "haladottnak" és "tudományos gondolkodással" rendelkezőnek nevező egyének mintegy idiotának, avagy súlyosabb esetben közönséges elmebetegnek tekintik azokat az emberségről még valós fogalmakkal rendelkező személyeket, akik ezen valós fogalmak mentén gondolkodva kikérik maguknak, hogy őket, mint embereket közönséges "magasrendű emlős állatként" szemléljék. Az ember, mint "gerinces emlős állat" koncepciójának modernkori eretneksége gyakorlatilag odáig merészkedik, hogy önmagára, mint valamiféle groteszk vallásra tekintve a középkori inkvizíciót megszegyenítő fanatizmussal és vehemenciával részesíti üldözésben mindazokat, akik a "tudomány jelenlegi állásához" képest úgymond mást mernek állítani, és ebben a fajta üldöztetésben az elmebetegként való megbélyegzés csupán az enyhébb "ítéletek" közé tartozik. Folyamatos és állandó neveltségessé tétel, jótékonykodó és leereszkedő, felsőbbbbséges vállon veregetés, elhallgatás, hiteltelenítés, kirekesztés... ezek a modernkori tudomány-vallásosság köntösébe bújtatott contra-traditio legfontosabb "eretneküldözési" stratégiái.

Az ember, amennyiben önmagát valóban "gerinces emlős állatként" képzele el, azzal hosszú távra nézve maradandóan és visszafordíthatatlanul egyre és egyre előbbre jut azon az úton, amely

valóban a közönséges gerinces emlős állatok létszintjére szállítja alá. Rendes körülmények között teljesen természetes módon jelenlevő transzcendencia-érzékét és igényét elveszíti, úgynevezett szükséglet-hierarchiája pedig egyre inkább az állatok esetében megfigyelhető elrendezettséget ölti magára. Az "Isten elébe semmit ne tegyetek" általános parancsa helyébe az evés-ivás-szerzés-koitalás mindenható négyessége kerül, és ahogyan az ember ezen a képzeletbeli szükséglet-piramison egyre inkább alászállni látszik a csúcstól a materiális talapzat felé, úgy válik ezzel az alászállással egyúttal élete is egyre inkább elszakadottá és elszakasztottá a valóban tradicionális és transzcendens módon felvetett, úgymond "nagybetűs" Ember képétől és eszményiségétől. Léte ennek az eredeti természettől való elhatárolódásnak nyomán valamiféle groteszk "működés" állapotába hull alá, amely voltaképpen nagyon is hasonlatos azoknak a gépeknek működéséhez, amelyeket a mindennapi élet technokratikus igényű körülbástyázása céljából készít magának. Működésének fenntartása céljából különféle üzemanyagokat fogyaszt, légyen szó akár a mindennapi szerény betevőről, akár a két évente egy trendibb modellre cserélt luxusgépjárműről, a modern ember mindennapjait lényegében a fogyasztás, valamint az újabb fogyasztási cikkekért való hajhászás hatja át, sokszor mindennemű magasabb cél-igenlés nélkül. A mindennemű spirituális talapzatot nélkülöző, önnön centrumában nem a Leglényegesebbet felvető élet azonban egy bizonyos ponton menthetetlenül aláhullani látszik az egyre és egyre alacsonyabb létszintek irányában.

Általános tradicionális alapelv módjára ragadható meg ugyanis az a felvetés, amely szerint a spiritualitás világában nem létezhet stagnáló állapot, azaz mindennemű olyan törekvés, amely nem a folyamatos és állandó emelkedés jegyében áll, bizonyos idő után a hanyatlás állapotába fog kerülni. Amikor az adott törekvő spirituális életében a stagnálás állapotára helyezkedik, amely jelenség egyáltalán nem ritka a különféle polgári keresztény irányzatok esetében például, azaz az emelkedés lelassul és végül megáll, a különféle lehúzó erők működésbe lépése folytán a korábbiak folyamán esetleg sikeresen megszerzett és kiharcolt eredmények lényegében döbbenetes gyorsasággal válnak semmivé. A szellemi élet terein ugyanis egyáltalán nem érvényesül az "amit egyszer megszerezted, az már örökké a tiéd" gondolata, hanem amellet, hogy ezeken a tájakon minden egyes eredmény megszerzése kökemény küzdelmet kíván, a már megszerzett spirituális javak elvesztése is fájdalmasan könnyedén és gyorsan következik be. Nem feltétlenül szükséges valamiféle démonian sötét alászállásra gondolni ezekben az esetekben, elvégre nyilvánvalóan tudvalevő, hogy a vasárnapi keresztények, vagy a szalon-buddhisták rendszerint nem válnak köztörvényes gazemberekké, azonban metafizikai szempontból bőséges mértékben tragikusnak tekinthető az életnek a hétköznapi szintjére történő leszállítódása is. A spirituális gyakorlatok végzése pusztá megszokássá, vagy az ilyen irányú kötelességek száraz teljesítésére korlátozódik, a különféle aszketikus gyakorlatok száraz moralitássá, a vallásos értékek képviselője pedig nyárspolgári attitűddé, ezekben azonban nem érhető tetten semmiféle nemesrendű, semmiféle szellemi. Annak ellenére ugyanis, hogy a posztmodernitás lelkületével átítatódott szemléletünk a szélsőségektől mentes, rendes és normális, úgymond "egészséges" vallásosság ideálját részesíti előnyben, mindez szellemi szempontok szerint nagyjából a "nulla és semmi" kategóriájába esik. Néminemű értékkel persze vitathatatlanul rendelkezik ez a fajta polgári vallásosság is, elvégre egy vasárnapi keresztény tagadhatatlanul kevésbé találja kitéve magát mondjuk a kriminalizálódás veszélyeinek, ettől függetlenül azonban ezzel a mentalitással spirituális szempontok szerint még nem fog elérni semmit sem. A vallásosság hétköznapi szintjei alkalmasak lehetnek egy tisztességes, erényes és értékes élet leélésére, amelyből az Isteni Gondviselés kegyelme által természetesen akár még az üdvösségre való eljutás is kikerekedhet végső soron, azonban az emberi és emberfeletti létezőmód magasabb szintjei egészen bizonyosan nem fognak előttünk megyni pusztán ettől.

Nem egyszer hallani a különféle vallások és spirituális irányzatok gyakorlóinak szájából, hogy mintegy alázatosságból és szerénységből nem érdemes túlzottan magasra helyezni a léceket, és inkább szükséges megelégedni a vallásosság hétköznapi szintjeinek megvalósításával. Tény és való, hogy a spirituális útonjárás szempontjából nem kevés alázat és szerénység gyakorlása válik

szükségessé, ez a fajta gondolatmenet azonban ennek ellenére mégis a velejéig hibás. Nyilvánvalóan csábító gondolat lehet valamiféle spirituális közepszernek a megcélozása, amelynek elképzelése, megugrása és fenntartása látszólag nem igényel különösebb mértékű elköteleződést, azonban a metafizikai igazságokat valamilyen szinten ismerők számára egyértelműnek látszik, hogy ezzel a mentalitással még azt a szintet sem lehet tartósan megvalósítani és megtartani, amelyet valamiféle félreértelmezett alázatosság igényéből fakadóan ilyen módon megcéloztunk. Az evangéliumi talentumok példája jól mutatja ezt, hiszen metafizikai szempontok szerint különösen is igaznak bizonyul, hogy "akinek sok van, annak még többet adnak, akinek pedig kevés, attól még azt a keveset is elveszik". A modern keresztény, buddhista, vagy más egyéb spirituális háttérrel rendelkező gyakorló konformista és kényelemkereső, a közepszerűséggel bőségesen beérő attitűdje egészen bizonyosan nem fogja elvezetni őt sehová sem, és az ezen viszonyulásmódot előnyben részesítők minden bizonnyal egész életükben küzdeni fognak azzal, hogy folyamatosan bukácsolnak ennek a közepszernek és közepszerűségnek környékén, hol időlegesen elérve azt, hol pedig újra és újra elbukván valamilyen mértékben eltávolodva tőle. Ebben a világban csakis és kizárólag a legtöbb, legnagyobb és legnemesebb akarása által lehetséges bárminemű valós és valóban fennmaradó eredmény elérése, és végső soron ez a fajta legtöbbre és legnagyobbra törekvő attitűd jellemzi a valódi, szellemi értelemben is embernek nevezhető embert. Ahogyan egy lajtorja fokait is csupán úgy lehetséges bejárni, hogy a törekvő a végcél tartja szüntelenül a szemei előtt, úgy a spirituális tökéletesedés útján sem lehetséges járni úgy, hogy az ember kijelöl önmaga számára valamiféle töredékes részcélt, mondván ez az ő igényeinek tökéletesen megfelel, és nem kíván úgymond "nagyraavagyó" lenni. Jellemző, hogy míg fénytelibb időkben az igazi spiritualitás jelszavaiként a hősiesség, nemesség, nagylelkűség, akarat, aktivitás, kitartás és emberfelettség bizonyultak megragadhatónak, addig korunk vallásossága olyan, minden szempontból rettenetesen langyosnak és puhának nevezhető és tartható tulajdonságokat preferál, mint az alázatosság, szelídség, spirituális passzivitás, simulékonyság, megbűvás, tolerancia, béketűrés és szeretetteljesség. Nem állítom, hogy ezek az erények egyáltalán nem számítanak, azonban mindenképp felett való piedesztálra állításuk menthetetlenül olyan embertípust fog eredményezni, amelynek semmiféle érve nem marad majd a spiritualitás nagyobb és magasabb dimenzióinak irányában. Istent látni, mégpedig "színről színre látni, úgy, ahogy van" csupán az lehet képes, aki önmagában valamiféle spirituális értelemben helyesen felvetett nemesség és nemeslelkűség igényét felébresztette, kimunkálta és megvalósította. Aki az Istenség irányában a szolgáló attitűd felöltése mellett tesz hitet, annak csupán a szolgáló osztályrésze jut, mert "a szolgáló nem tudja, hogy mit tesz az ura", akit azonban a lehető legnemesebbre való törekvés határoz meg és jellemez, annak bizony az istenfűség állapotának irányában kell törekednie és erőfeszítéseket tennie. Nem érheti be ennél sem kevesebbel, sem pedig alacsonyabb rendűvel, és valójában nem is lehetséges számára, hogy beérje a legtöbbön és legnemesebben kívül bármivel is.

Az Istenséghez vezető úton megtehető, és kétségtelenül megteendő lépések legelsőbike nem más, mint a metafizikai értelemben helyesnek tekinthető szemléletmód meghatározása és kialakítása, amelynek kétségtelenül átfogó, az életnek minden területét felölelő szemléletmódnak szükséges lennie. A modern ember sajátos igénye, hogy egyszerre rendszerint minél több dolognak birtoklására és végzésére törekszik, és szinte viszolygás módjára ódzkodik attól, hogy mások bármiképpen is együgyűnek tekintsék, ebből fakadóan pedig akár a lehető legképtelenebb "összeegyeztetési" stratégiákra is hajlandónak bizonyul. Így állnak elő mondjuk olyan anomáliák, mint az önmagukat kereszténynek nevező oligarchák, illetőleg a buddhista cégvezérek és egyéb, voltaképpen teljes mértékben abszurdnak tekinthető kísérletek az emberi szétszóródottság egyes elemeinek összebékítésére. Ilyen jellegű képtelen összeegyeztetési törekvésekre találhatunk tipikusnak nevezhető példákat, amennyiben az önmagukat mainapság spirituális beállítottságúnak valló személyek életmódját és életszemléletét alaposabb vizsgálat tárgyává tesszük. Általánosságban jellemző ezekre az emberekre, hogy miközben rendszerint nyakig merülnek a materiális lét süllyesztőjébe, józan eszük megóvása érdekében a különféle spirituális gyakorlatokra egyfajta egészségőrző eszközként tekintenek, avagy esetleg valamiféle stresszcsökkentő és

szorongásoldó, pozitív érzéseket biztosító szabadidős elfoglaltságként könyvelik el őket. Számukra a spiritualitás célja rendszerint kimerül abban, hogy az egyébként minden szempontból lélektelennek minősíthető, hétköznapi életük fenntartásához valamiféle segédeszközként tekintenek rá, illetőleg hasonlóan a legtöbb más fogyasztási cikk élvezetéhez, a metafizikai tanokban is mindösszesen a közönséges kellemességet és szórakozást keresik. Ebből a tendenciából viszont az ostobán bazsalygó, üveges tekintettel vigyorgó divat-ezoterikuson és konzum-spiritualistán túl sohasem lesz semmiféle komolyabb súllyal rendelkező eredmény. Általános igazság, hogy bárminemű komoly és magasrendű spirituális célt csakis és kizárólag komoly és magasrendű elköteleződés birtokában, igazi súllyal végrehajtott cselekedetek által lehetséges elérni, így az előbb szemléltetett tendenciákról voltaképpen nem is éri meg a figyelemfelhíváson túl másféle céllal beszélni. Sokkal inkább érdemes arról szólni, hogy miként is vethető fel a helyesen értelmezett életszemléleti viszonyulásmód.

A megtérés, azaz a "conversio" eredeti jelentése szerint nem jelent mást, mint a szó lehető legteljesebb és legkomolyabb értelmében megélt és megvalósított megfordulást, illetőleg annak alapos szemügyre vételét, hogy középponti életképzetünkben milyen tartalmak foglalnak helyet. Érdemes alaposan szemügyre vennünk életünk Centrumát, és az ebben a Centrumban tetten érhető törekvéseket, vágyakat, gondolatokat és viszonyulásokat. Minden tekintetben számba veendő szabály, hogy amíg létünk középpontját nem az Istenség, azaz az Abszolútum, illetőleg az irányában megnyilvánuló odaadottság és törekvés tölti ki a maga teljességében, addig szigorúan szólva semmiféle magasrendű célkitűzésről nem beszélhetünk. Mindennemű spirituális célkitűzés ugyanis akkor, és csakis akkor nevezhető célra tartónak és célra tartottnak, amennyiben az nem másra, mint az Abszolútumra irányul, ellenkező esetben a kérdéses törekvések így vagy úgy, de valamilyen módon mindenképpen ki fognak siklani a maguk pályájáról. Nem egy szerencsétlenül járt törekvő szomorú példája bizonyítja ezt. Az életképzet középpontjából tehát fokozatosan és következetesen szükséges kimozdítanunk mindent, ami természetéből fakadóan nem az Istenhez tartozik, így megtisztított és előkészített helyükre pedig a helyesen felvetett Abszolút Valóságot kell állítanunk. "Az Isten helyébe semmit ne tegyetek"... nem lehetséges elégszer felhívni a figyelmet erre a tradicionális alapigazságra, elvégre tudvalevő, hogy "a langyosakat az Isten kiköpi".

A középpont hol- és mibenlétének meghatározását és helyreállítását követően a perifériális területeket olyan módon kell alakítanunk, hogy lehetőség szerint minden szempontból összhangban legyenek ezzel a középponttal, és ennek jegyében minden cselekedetünket is akképpen szükséges megítélnünk, hogy azok mennyiben irányulnak ezen középpont felé. Lehetőség szerint mindama cselekedeteinket és szokásainkat el kell engednünk, amelyek nem ebben az irányban fejtik ki hatásukat, avagy az ezen irányban kifejtett törekvéseinket késleltetik, esetleg gátolják. Életünknek minden szegmensét erre a célra szükséges ráállítanunk, környezetünket pedig, ideértve annak legapróbb, és akár leginkább jelentéktelennek tűnő mozzanatait is, ennek jegyében kell szemlélnünk. Így végső soron szert tehetünk egyfajta stabil és kilengésektől mentes világlátásra, amely segíthet eligazodást találni az élet legfontosabb kérdéseinek tekintetében, életszemléletünket pedig a legfontosabbak felé fordíthatjuk általa.

Az Isten látásának megtapasztalásáról szólván nem mulaszthatjuk el a lehető legteljesebben és legvilágosabban kikötni, hogy ez alatt nem valamiféle vallásos istenfelfogás magunkévá tételét értjük, hanem a lehető legtökéletesebben felvetett Abszolútumhoz vezető út különféle állomásait. Általános probléma az exoterikus vallásosság legbuzgóbb követőinek köreiben, hogy figyelmük valójában nem a transzcendens és abszolút Istenre irányul, hanem sok esetben teljes mértékben kimerül az adott vallás által megalkotott istenkép kizárólagossá emelésében, illetőleg ezen istenkép kizárólagosságának már-már hisztériába hajló bizonygatásában. Némiképp vulgáris hangvételt megütve azt mondhatjuk, hogy nem kevés vallásos irányzat ténykedésének jelentős részét teszi ki azon törekvés, hogy az általuk elképzelt "szakállas bácsi" valódiságát és egyedülvalóságát bizonygatják, szemben a másik fél által vizionált "szakállas bácsival", akit rendszerint finoman

szólva sem becsülnek túlon túl sokra. Az antropomorfizált istenkép legitim volta persze bizonyos szinten nem vonható kétségbe, azonban nem kevés probléma forrása lehet, amennyiben az Istenség értelmezése megreked ezen a szinten. Tény és való, hogy igazán mély, belsőleges és üdvös kapcsolatot lehet kialakítani egy személyes, és bizonyos fokban személyre szabottan tételezett Istennel, azonban borzalmasan szerencsétlen eltévelyedéseket eredményezhet, amennyiben ezt a fajta személyre szabott istenképet kívánjuk abszolutizálni és egyedülvaló érvényűvé emelni. Ezt a tendenciát a komoly spirituális keresőnek egyszerűen nem szabad magáévá tennie, nemcsak amiatt, mert hosszú távon kimondottan ártalmassá válhat az előrehaladásra nézve, hanem azon okból kifolyólag is, mert a személyes kapcsolatok vonatkozásában borzalmasan beszűkítheti az egyén mozgásterét, lekorlátozva azt a sajátjához hasonló szekta-vallásosságot favorizáló személyek körére. Ezen recept alapján állnak elő példának okáért azok az alapvetően karizmatikus természetű bírói közösségek, amelyeknek szemében gyakorlatilag mindenki tévúton jár, kezdve a különféle más tradíciók követőinek körével, folytatva a sort a római katolikus és orthodox egyházakkal, természetesen saját magukat mindig a helyes módon vallásos kivétel kategóriájába sorolva. Ugyancsak itt érdemes néminemű, persze kellőképpen korlátozott mértékben megnyilvánuló figyelmet szentelnünk azokra a különféle önjelölt keletieskedő "mesterekre", "tanítókra" és "ezogurukra", akiknél irritálóbbat és nyomasztóbbat bizony meglehetősen nehezen lehet találni, ezek ugyanis fanatizmusukat és kizárólagosságukat tekintve méltán túltesznek még a legelvakultabb karizmatikusokon is.

Amennyiben Istent kívánjuk szemlélni, úgy a helyes beállítódás olyasvalami, amelynek nem mulaszthatunk el alapos figyelmet szentelni, ennek hiányában ugyanis könnyedén valamiféle vélemény-szekta, vagy fundamentalista buborék körein belül találhatjuk magunkat. A spiritualitás világa veszedelmes terület, és az ezen való kalandozás során csábító lehetőség lehet a nagyobb társasággal való együtt utazás gondolata, akár a lehető leghajmeresztőbb konformizmus megengedése árán is. Ez azonban korántsem nevezhető metafizikai szempontból nemeslelkű attitűdnek, ugyanis a különféle közösségek körein belül az eltévelyedés veszélye még ugyanúgy fennáll, sőt mi több, az eltévelyedés ezekben az esetekben könnyűszerrel kollektív jelleget ölthet, amikor is a "vak vezet világtalant" tipikus helyzete válik jól körülhatárolt módon tetten érhetővé. Más kérdés, hogy természetesen törekedni lehet (és bizonyos fokban kell is) arra, hogy olyan útitársakkal vértessük fel magunkat, akik valóban képesek bennünket emelni, magukkal húzni, esetenként pedig irányt mutatni, ám szükséges és fontos figyelembe vennünk, hogy ebben az esetben a minden kétséget kizáróan komolynak nevezhető, és több szempontból is "látónak" tartható társak irányában kell törekvéseket folytatni. Ahogyan egy számomra különösen is nagyra tartott szerző oly találóan megfogalmazza: a valóban spirituális dolgok világában igazi közösség csupán azoknak köreiben képzelhető el, akik létminőségük szerint igazi uraknak és úrnőknek számítanak, ellenkező esetben a közösségi lét során általánosan jellemző anomáliák ezeken a területeken még sokkalta inkább, mondhatni halmozottan jelennek meg.

Isten helyes tételezése, és ennek a helyes istentételezésnek az élet középpontjába állítása mindennemű helyes és adekvát spirituális praxis alapjául kell, hogy szolgáljon. Ugyanúgy ártalmas lehet az előrehaladás gördülékenységére nézve, amennyiben olyan képzetet tekintünk Istennek, ami valójában nem AZ, illetőleg amennyiben az Istenséget illető helyes felfogásmódra szert teszünk ugyan, azonban az életünk ennek jegyében való átalakítása valamilyen módon zavart szenved. Számítalanul közelítenek úgy az Istenség felé, ahogyan az tulajdonképpen nem lehetséges, illetőleg olyan akadályokat halmoznak fel a mindennapi életük során, amelyek által mintegy saját maguk előrejutását akadályozzák meg. Ezért szükséges a helyes doktrinális háttér felállítása, azaz az általunk követett irányzat elméleti vonatkozásainak alapos megértése és elmélyítése, illetve az adekvát gyakorlati rendszer követése, hogy praxeológiai szempontok szerint is helyesen járjunk el az Istenséghez való közelebb jutás folyamata során.